

Kohtuasi C-431/23**Eelotsusetaotluse kokkuvõte vastavalt Euroopa Kohtu kodukorra artikli 98 lõikele 1****Saabumise kuupäev:**

11. juuli 2023

Eelotsusetaotluse esitanud kohus:

Tribunal du travail de Liège (Liège'i töökohus, Belgia)

Eelotsusetaotluse kuupäev:

26. mai 2023

Hagejad:

AE jt

Kostjad:

aktsiaseltsi WIBRA BELGIË SA ajutised haldurid BA, EP ja RI

WIBRA BELGIË SRL

I. Faktilised asjaolud

- 1 WIBRA on Madalmaade ettevõtja, kellel on tegevuskoht Belgias ja Madalmaades ning kes tegeleb igat liiki odavate tarbekaupade (tekstiil, kaunistused, hooldusvahendid jms) jaemüügiga.
- 2 Tema kaupluste COVID-19 kriisi tõttu ajutise sulgemise tagajärjel kandis Belgia tütarettevõtja, nimelt aktsiaselts SA Wibra België (edaspidi „SA Wibra België“) märkimisväärset kahju, mis puudutab tema 2020. aasta käivet. Tookord pidas ta 81 kauplust ja tema töötajate arv oli 439.
- 3 SA Wibra België pidas 20. juulil 2020 ettevõttekoogu erakorralise koosoleku ja levitas pressiteadet, milles kõneldi väga raskest olukorrast, kavatsusest säilitada üks osa tema kauplustest Belgias ja vajadusest esitada kohtuliku saneerimise taotlus.
- 4 SA Wibra België esitas 30. juulil 2020 kohtuliku saneerimise taotluse tribunal de l'entreprise de Gandi (Gandi kaubanduskohus) Dendermonde'i osakonnale

(Belgia) (edaspidi „kaubanduskohus“). Samal päeval tehtud kohtuotsusega nimetati kolm kohtu järelevalveisikut (BA, EP ja RI), kelle ülesanne oli korraldada aktsiaseltsi kogu tegevust või ühte osa sellest ja viia see üle.

- 5 Kohtu järelevalveisikud saatsid kaubanduskohtule ainsa pakkumise, mille nad olid välja valinud ja mille oli teinud Madalmaade osühing Wibra Nederland BV, kes kavatses „*alustada otsast kergendatud/vähendatud/vähem piiraval kujul Belgia turul äriühinguga, mis tuleb luua ühe osaga kauplustest, mida praegu peetakse*“.¹ Pakkumine puudutas 81 kaupluseruumist 36 ruumi ostu, sh aktsiaseltsi asukoht, ning 439 töötajast nende 183 töötaja ülevõtmist, kelle omandajakandidaat oli välja valinud.
- 6 Osühing SRL Wibra België (edaspidi „SRL Wibra België“) loodi 30. septembril 2020, et võtta üle üks osa SA Wibra België tegevusest ja jätkata seda.
- 7 1. oktoobril 2020 leidis aset SA Wibra België ettevõtte nõukogu uus erakorraline koosolek, millest võtsid osa ametiühinguesindajad. SA Wibra België sõnul soovisid juhtkond ja kohtu järelevalveisikud nii anda töötajatele vajalikku teavet ülevõtmispakkumise heakskiitmise taotluse raames, mis esitati kohtu järelevalve all toimuva ülemineku kaudu saneerimise menetluses.
- 8 Kaubanduskohus) jättis selle heakskiitmistaotluse 8. oktoobril 2020 rahuldamata. Ta otsustas, et kava mõned sätted on vastuolus esiteks 5. oktoobri 2011. aasta kollektiivlepinguga nr 102, mis käsitleb töötajate õiguste säilitamist tööandja vahetumise korral kohtu järelevalve all toimuva ülemineku kaudu saneerimise tulemusena (MB, 25.4.2013, lk 25097), ning teiseks nõukogu 12. märtsi 2001. aasta direktiiviga 2001/23/EÜ ettevõtjate, ettevõtete või nende osade üleminekul töötajate õigusi kaitsvate liikmesriikide õigusaktide ühtlustamise kohta (EÜT 2001, L 82, lk 16; ELT eriväljaanne 05/04, lk 98).
- 9 Samal päeval kuulutas kaubanduskohus välja SA Wibra België pankroti ning nimetas BA, EP ja RI ajutisteks halduriteks.
- 10 Töötajaid informeeriti otsekohe kohtuotsusest ja töölepingu lõpetamisest nii, et neile makstakse hüvitist, mida lepingu etteteatamisega lõpetamise korral tasuda tuleb.
- 11 WIBRA teatas 9. oktoobril hoolimata sellest, et kaubanduskohus oli lükanud ülevõtmispakkumise tagasi ja teinud pankroti väljakuulutamise otsuse, pressiteatega 36 kaupluse kiiresti taasavamisest ja 183 töötaja ülevõtmisest uute töölepingutega.

¹ Tribunal de l'entreprise de Gandi (Gandi kaubanduskohus) 8. oktoobri 2020. aasta kohtuotsus [punkt 5], eelotsusetaotluse esitanud kohtu vaba tõlge.

- 12 Samal päeval võõrandasid ajutised haldurid ühe osa SA Wibra België varadest osaihingule SRL Wibra België, kes võttis 439 koondatud töötajast tööle 183 töötajat.
- 13 Mõned töötajad, keda üle ei võetud, esitasid 1. aprillil 2021 ajutistele halduritele küsimusi, kas oli järgitud eelneva teavitamise ja konsulteerimise menetlust ning kuidas oli üks osa aktsiaseltsi SA Wibra België tegevusest omandajale 9. oktoobril 2020 üle antud.
- 14 Ajutised haldurid vastasid, et kohtu järelevalve all toimuva ülemineku kaudu saneerimise menetluse jooksul oli järgitud töötajate esindajate teavitamise ja nendega konsulteerimise kohustusi.
- Nende sõnul kontrollis kaubanduskohus hoolimata ülevõtmiskava tagasilükkamise otsusest menetluse käiku ja kiitis selle heaks ning kuulas kohtuistungil ära töötajate esindajad.
- 15 Kohtuasja materjalidest ilmneb, et osaihing SRL Wibra België on alates 2021. aastast teeninud suurt kasumit ning et alates pankrotist on avatud Belgias uusi kauplusi nimega WIBRA.

II. Vaidluse ese ja poolte seisukohad

- 16 60 endist töötajat (edaspidi „hagejad“) on esitanud eelotsusetaotluse esitanud kohtule kahju hüvitamise hagi aktsiaseltsi SA Wibra België (pankrotis) vastu (BA, EP ja RI kui ajutiste haldurite vastu, edaspidi „esimesed kostjad“) ning uue äriühingu, SRL Wibra België vastu.

Nende nõuded on eelkõige järgmised:

- tuvastada, et kostjad rikkusid eelneva teavitamise ja konsulteerimise kohustusi kollektiivse koondamise korral, mis tulenevad 2. oktoobri 1975. aasta kollektiivlepingust nr 24 töötajate esindajate teavitamise ja nendega konsulteerimise menetluse kohta kollektiivsete koondamiste alal (*MB*, 17.2.1976, nr 1975100250, lk 1716) ning 13. veebruari 1998. aasta seaduse, millega kehtestatakse õigusnormid tööhõive soodustamiseks, (loi du 13 février 1998 portant des dispositions en faveur de l'emploi; *MB*, 19.2.1998, nr 1998012088, lk 4643) (edaspidi „13. veebruari 1998. aasta seadus“) artiklist 66;
- tuvastada, et SA Wibra België (pankrotis) ja SRL Wibra België vahel toimunud tegevuse võõrandamise tehing kujutab endast ettevõtja üleminekut lepingu alusel 7. juuni 1985. aasta kollektiivlepingu nr 32*bis*, mis käsitleb töötajate õiguste säilimist ettevõtja vahetumise korral ettevõtja lepingu alusel ülemineku tõttu ja millega reguleeritakse ülevõetud töötajate õigusi varade pankroti järel ülevõtmise korral (*MB*, 9.8.1985, nr 985800218, lk 11528), tähenduses;

- teha seega kindlaks hagejate kahju suurus, määrata selle põhjal kindlaks nende kahju hüvitamise nõuded aktsiaseltsi SA Wibra België (pankrotis) vastu ning suunata asi edasi pädevale kaubanduskohtule, et see teeks otsuse nende nõuete pankrotikohustuste hulka kandmise küsimuses;
- mõista osaühingult SRL Wibra België solidaarselt ehk *in solidum* ja kui mitte, siis isiklikult välja kindlaksmääratud hüvitis summad.

- 17 SA Wibra België väidab, et nõuded on põhjendamatud nii osas, milles need puudutavad kollektiivset koondamist käsitleva kollektiivlepingu nr 24 rikkumist, kui ka osas, milles need põhinevad ettevõtja üleminekut käsitleval kollektiivlepingul nr 32*bis*.

Väite kohta, et kollektiivse koondamise kohta ei antud täpset ja konkreetset teavet, kinnitab ta, et tuleb eristada kohtulikule saneerimismenetlusele eelnevat perioodi ning sellele menetlusele ja pankrotile endale järgnevat ajavahemikku.

Ta leiab, et SA Wibra België (pankrotis) ja SRL Wibra België vahel tehtud tehingut ei saa kvalifitseerida ettevõtja üleminekuks lepingu alusel kollektiivlepingu nr 32*bis* tähenduses, vaid ülevõetud töötajate õigusi tuleb analüüsida vara pärast pankrotti ülevõtmise raames.

- 18 SRL Wibra België väidab, et nõuded on põhjendamatud. 13. veebruari 1998. aasta seaduse artikli 65 kohaselt on kollektiivlepingu nr 24 kohaldamine pankroti korral sõnaselgelt välistatud.

Ta väidab ka, et hagejad ei saa tugineda liidu õigusnormidele, et panna tööandjale kohustusi; et direktiivi 2001/23 ei ole riigisisesse õigusesse üle võetud, ei ole selle tõlgendusel horisontaalset vahet õigusmõju.

Ta kinnitab, et teda ei saa pidada aktsiaseltsiga SA Wibra België solidaarselt vastutavaks kohustuste eest, mis eksisteerisid varade ja töötajate ülemineku kuupäeval, ning et käsitletaval juhul kohaldatavad õigusnormid on sätestatud kollektiivlepingu nr 32*bis* III peatükis, mitte II peatükis.

III. Õiguslik käsitus. Töötajate esindajate teavitamise ja nendega konsulteerimise kohustus kollektiivse koondamise korral

- 19 Mitmesugustes riigisisestest õigusnormides on nähtud ette töötajate esindajate eelneva teavitamise ja nendega konsulteerimise kohustused kollektiivse koondamise korral. Nende sätete eesmärk on vältida, vähendada või leevendada kollektiivse koondamise tagajärgi töötajate abistamise meetmetega, soodustades dialoogi ning edastades usaldusväärset, täielikku ja läbipaistvat teavet. Need õigusnormid on sätestatud eelkõige kollektiivlepingus nr 24, millele on viidatud 13. veebruari 1998. aasta seaduse artiklis 66.

- 20 Nõukogu 20. juuli 1998. aasta direktiivi 98/59/EÜ kollektiivseid koondamisi käsitlevate liikmesriikide õigusaktide ühtlustamise kohta (EÜT 1998, L 225, lk 16; ELT eriväljaanne 05/03, lk 327) artiklis 2 on sätestatud teavitamis- ja konsulteerimiskohustused, mis on töandjal, kes soovib teha kollektiivsed koondamisi.
- 21 Euroopa Kohus täpsustas 12. oktoobri 2004. aasta kohtuotsuses komisjon vs. Portugal (C-55/02, EU:C:2004:605), et kollektiivset koondamist reguleerivaid õigusnorme kohaldatakse kõikide koondamiste suhtes, mida õigustavad töötajate isikuga mitte seotud põhjused, näiteks pankrot.
- 22 3. märtsi 2011. aasta kohtuotsuses Claes jt (C-235/10–C-239/10, EU:C:2011:119) otsustas Euroopa Kohus, et direktiivi 98/59 artikleid 1–3 tuleb tõlgendada nii, etneid kohaldatakse töandjast asutuse tegevuse lõpetamisele, mis on tingitud kohtulahendist, mis määrab selle lõpetamise ja likvideerimise maksejõuetuse tõttu, ehkki riigisisene õigus näeb ette töötajate töölepingute viivitamatu ülesütlemise. Kuni niisuguse õigussubjekti lõpliku kadumiseni, mille lõpetamine ja likvideerimine on määratud, tuleb direktiivi 98/59 artiklitest 2 ja 3 tulenevaid kohustusi täita. Nendes artiklites töandjale pandud kohustusi peab täitma kõnealuse asutuse juhtkond, kui see säilib – ehkki küll selle asutuse juhtimise osas piiratud pädevusega –, või selle likvideerija, kui see likvideerija võtab asutuse juhtimise täielikult üle.

1. Esimeste kostjate kui ajutiste haldurite kohustused

- 23 13. veebruari 1998. aasta seaduse artikkel 65 välistab sõnaselgelt selle seaduse eelneva teavitamise ja konsulteerimise kohustusi käsitleva VII peatüki kohaldamise kollektiivse koondamise korral, mis toimub pankrotimenetluse raames.
- 24 Samuti ei ole direktiiviga 98/59 pankrotis töandjale sõnaselgelt kehtestatud niisugust kohustust.
- 25 Ei direktiiv 98/59 ega see, kuidas Euroopa Kohus on seda tõlgendanud, ei võimalda panna töandjale eelneva teavitamise ja konsulteerimise kohustusi pankroti raames.

Direktiividel ei ole nimelt horisontaalset vahetut õigusmõju; enne nende ülevõtmist riigisisesse õigusesse võivad need endast kujutada üksikisikute õiguste, kuid mitte nende kohustuste otsest allikat.

- 26 Et ainsate õigusnormidega, millega on nähtud ette kollektiivsele koondamisele eelneva teavitamise ja konsulteerimise kohustused, on välistatud pankroti juhtum, ei saa aktsiaseltsile SA Wibra België ette heita mingit rikkumist pärast pankroti väljakuulutamist.
- 27 BA-d, EP-d ja RI-d kui SA Wibra België ajutisi haldureid ei saa seega pidada vastutavaks kahju eest, millele hagejad tuginevad, sest ajutiste halduritena ei

olnud nad kohustatud järgima kollektiivlepinguid, millega on reguleeritud kollektiivsele koondamisele eelneva konsulteerimise või lepitamise menetlus.

2. Esimeste kostjate kohustused kohtu järelevalveisikutena

- 28 Täiesti teistsugune vastutus on BA-1, EP-1 ja RI-1 äriühingu kohtuliku saneerimise raames nimetatud kohtu järelevalveisikutena.
- 29 Nendena pidasid nad läbirääkimisi selle üle, et emaettevõtja Wibra Nederland [BV] võtab ühe osa tegevusest ja töötajatest üle. 21. septembril 2020 valisid nad välja selle äriühingu pakkumise, milles oli ette nähtud 439 töötajast 183 ülevõtmine.
- 30 Seega alates läbirääkimistest äriühinguga Wibra Nederland [BV] ja hiljemalt hetkel, mil nad tema pakkumise välja valisid, s.o 21. septembril 2020 teadsid või pidid esimesed kostjad teadma, et kollektiivne koondamine on vältimatu.
- 31 Vastupidi pankroti korral ette nähtule ei ole kollektiivsele koondamisele eelnevad teavitamis- ja konsulteerimiskohustused sõnaselgelt välistatud kohtuliku saneerimise korral. Need kohustused olid kohtuliku saneerimise raames, mille kaubanduskohus 30. juulil 2020 määras, SA Wibra Belgie suhtes niisiis kohaldatavad.
- 32 Seda valdkonda käsitlevatesse riigisisestesse õigusnormidesse on üksikasjalikult üle võetud direktiivi 98/59 artikli 2 lõikes 3 sätestatud nõuded:
- „Et võimaldada töötajate esindajatel teha konstruktiivseid ettepanekuid, peavad tööandjad konsulteerimise käigus aegsasti:*
- a) esitama neile kogu asjaomase teabe ja*
- b) teatama neile alati kirjalikult:*
- i) kavandatavate koondamiste põhjused;*
- ii) koondatavate töötajate arvu ja kategooriad;*
- iii) töötajate tavalise arvu ja kategooriad;*
- iv) ajavahemiku, mille jooksul kavandatav koondamine toimub;*
- v) koondatavate töötajate valiku kriteeriumid niivõrd, kuivõrd see on tööandja pädevuses vastavalt riigisisestele õigusaktidele ja/või tavadele;*
- vi) meetod, mille abil arvutatakse muid kui riigisisestest õigusaktidest ja/või tavadest tulenevaid koondamisel makstavaid hüvitisi. [...]“*
- 33 SA Wibra Belgie väidab, et ta konsulteeris töötajate esindajatega ning teavitas neid oma majanduslikust olukorrast ja kavandatavatest lahendustest oma kohtu

- järelevalveisikute kaudu. Ta mainib mitut koosolekut, mis toimusid pärast kohtuliku saneerimismenetluse algatamist.
- 34 Nimetatud koosolekute nendes protokollides, mis on esitatud, ei ole aga nimetatud kollektiivsele koondamisele omaseid abi- ja teavitusmeetmeid.
 - 35 SA Wibra België mitmesugused pressiteated ja enne pankrotti peetud ettevõtenõukogu koosolekute sisu näitavad aga, et nõupidamine töötajatega oli puudulik ja et kollektiivse koondamise menetlust ei järgitud.
 - 36 Ei ole mingit märki niisugusest kirjalikust suhtlusest, nagu on ette nähtud 13. veebruari 1998. aasta seaduse artikli 66 lõikes 1. 1. oktoobril 2020 teadis või pidi SA Wibra België aga teadma, et kollektiivne koondamine on vältimatu, et see koondamine toimub selle tulemusena, et kohtuliku saneerimismenetluse raames nõustutakse ülevõtmispakkumisega, või kui sellest pakkumisest keeldutakse, äriühingu pankroti tagajärjel.
 - 37 Asjaolust, et töötajate esindajad kuulati ära 5. oktoobri 2020. aasta kohtuistungil, mille tulemusena tehti sama aasta 8. oktoobri kohtuotsus, millega kuulutati välja pankrot, ei piisa nende kohustuste järgmise tuvastamiseks.
 - 38 Et kohtuliku saneerimismenetluse raames esitatud ülevõtmispakkumine ei olnud edukas, ei saanud töötajate esindajad ette näha, et äriühingu pankrot on väga tõenäoline. Seega ei võimaldanud õiguslik kontekst, milles tehing toimus, töötajate esindajatel äriühingu juhtkonnale tulemuslikult ja õigeaegselt küsimusi esitada.
 - 39 Töötajatele ei antud selget ja piisavat teavet nende saatuse kohta. Samal ajal valmistas äriühing ette enda saneerimist; talle ei saanud olla teadmata, et kollektiivne koondamine leiab aset ja millised kohustused sellega kaasnevad.
 - 40 Pealegi vastupidi SA Wibra België väitele ei vabasta asjaolu, et kohtu järelevalveisikud täidavad oma ülesannet „kohtu järelevalve all“, teda tema teavitamis- ja konsulteerimiskohustustest. Kohtulik saneerimismenetlus ei avalda mõju äriühingu juhtimisele, sest ettevõtja juhtimine jääb täielikult tema organite kätte.
 - 41 Kostjate arutluskäik viib seisukohani, et kaubanduskohus jättis tuvastamata kollektiivsele koondamisele omaste nõuete rikkumise. SA Wibra België hiilis aga tahtlikult mööda kohtu keeldumisest ülevõtmispakkumine heaks kiita, andes sellest keeldumisest hoolimata ühe osa oma tegevusest, ruumidest ja töötajatest üle osaiühingule SRL Wibra België, mis oli eelnevalt selleks moodustatud, ning jättes töötajad, keda üle ei võetud, ajutiste haldurite ja Fonds de fermeture des entreprises'i (ettevõtjate sulgemise fond) (ehk niisiis ühiskonna) hooleks.
 - 42 Seega on väär väita, et kohustused, mis aktsiaseltsil SA Wibra België olid, olid hõlmatud kohtuliku järelevalvega, seda enam, et nimetatud kontroll viis lõpuks selleni, et keelduti pakkumisest, mille kohtu järelevalveisikud isikud esitasid.

IV. Aktsiaseltsi SA Wibra Belgia varade osahingule SRL Wibra Belgia üleandmise tehingu õiguslik kvalifikatsioon: kas ettevõtja üleminek lepingu alusel või varade võõrandamine pärast pankrotti?

- 43 Direktiiviga 2001/23 on kehtestatud kaks süsteemi, mis kaitsevad töötajaid ettevõtja ülemineku korral: esiteks see, et omandaja võtab üle ülemineva ettevõtja kõik töötajad (artikli 4 lõige 1); teiseks see, et omandajale lähevad üle kõik üleminevatest töölepingutest tulenevad õigused ja kohustused (artikli 3 lõige 1).
- 44 See direktiiv on Belgia õigusesse üle võetud konkreetselt kollektiivlepinguga nr 32bis. Nimetatud lepingu artiklis 6 on täpsustatud, et selle II peatükki, mis käsitleb töötajate õigusi tööandja vahetumise korral ettevõtja lepingu alusel ülemineku tulemusena, „kohaldatakse tööandja kõikide vahetumiste suhtes, mis on ettevõtja lepingu alusel ülemineku tagajärg, v.a [varade pärast pankrotti ülevõtmise] juhtumid. Ilma et see piiraks esimese lõigu kohaldamist, loetakse käesolevas kollektiivlepingus üleminekuks oma identiteedi säilitava majandusüksuse üleminekut, kusjuures majandusüksus on organiseeritud vahendite kogum, mille eesmärk on majandustegevus põhi- või kõrvaltegevusena“.
- 45 Ettevõtja üleminek direktiivi 2001/23 ja kollektiivlepingu nr 32bis tähenduses eeldab kolme asjaolu esinemist:
- tööandja vahetub;
 - ettevõtja või ettevõtja osa läheb üle;
 - üleminek toimub lepingu alusel. Euroopa Kohus on mõistet „võõrandamine lepingu alusel“ tõlgendanud paindlikult, et see vastaks direktiivi eesmärgile, milleks on kaitsta töötajaid ettevõtja ülemineku korral, ning otsustanud, et seda direktiivi „kohaldatakse alati, kui lepinguliste suhete kontekstis muutub ettevõtja tegevuse eest vastutav füüsiline või juriidiline isik, kes võtab endale lepinguga tööandja kohustused töötajate ees“ (15. juuni 1988. aasta kohtuotsus Bork International jt, 101/87, EU:C:1988:308, punkt 13).
- 46 Kollektiivlepingu nr 32bis artikli 7 kohaselt „[l]ähevad õigused ja kohustused, mis võõrandajal töölepingute kohaselt on ja mis eksisteerivad ülemineku kuupäeval artikli 1 punkti 1 tähenduses, selle ülemineku tulemusena üle omandajale“.
- 47 Artiklis 8 on nähtud ette, et võõrandaja ja omandaja on solidaarselt vastutavad kohustuste eest, mis puudutab „kohustusi, mis eksisteerivad ülemineku kuupäeval artikli 1 punkti 1 tähenduses ja tulenevad sel kuupäeval eksisteerivatest töölepingutest [...]“.
- 48 III peatükis paiknev artikkel 11 jj käsitlevad töötajate olukorda vara ülevõtmise korral pärast pankrotti. Erandina II peatükis sätestatust ei lähe niisugusel juhul

ülemineku kuupäeval eksisteerivad olemasolevad võlad töötajatele omandajale üle ega ole ka solidaarsust võõrandajaga.

49 Ka on direktiivi 2001/23 artiklis 5 sätestatud:

„Kui liikmesriigid ei näe ette teisiti, ei kohaldata artikleid 3 ja 4 ettevõtte, äriühingu või ettevõtte või äriühingu osa ülemineku suhtes, kui võõrandaja vastu on algatatud pankrotimenetlus või analoogiline maksejõuetusmenetlus võõrandaja varade likvideerimiseks, mis toimub pädeva asutuse järelevalve all (kelleks võib olla pädeva asutuse määratud pankrotihaldur).“

50 Lõpuks tuleb märkida, et kollektiivleping nr 102 sõlmiti selle tulemusena, et jõustus 31. jaanuari 2009. aasta seadus ettevõtjate tegevuse jätkumise kohta (loi du 31 janvier 2009 relative à la continuité des entreprises; MB, 9.02.2009, nr 2009009047, lk 8436), millega loodi kohtu järelevalve all ülemineku süsteem.

51 COVID-19 kriisi ajal kehtestas seadusandja mitu ettevõtjate abistamise meetet. Nende hulgas on nn *pre-pack*-menetlus või ka „vaikne pankrot“, mis on ette nähtud majandusseadustiku (Code de droit économique) artiklis XX.39/1, mis asub ettevõtjate kohtulikku saneerimist käsitlevas jaotises.

52 Tegemist on ettevõtja saneerimist ettevalmistava etapiga, milles võib nimetada kohtu järelevalveisiku, et saavutada kompromiss või kollektiivne kokkulepe, kui võlgnik suudab tõendada, et ettevõtja püsijäämine on ohus kas lühiajalises või pikaajalises perspektiivis.

53 See *pre-pack*'i õiguslik institutsioon „*seisneb põhiliselt kaheetapilises menetluses: esimene etapp, mis on tavaliselt konfidentsiaalne ja mille jooksul peetakse läbirääkimisi saneerimise üle ja sõlmitakse vastav kokkulepe eri isikutega, kes on protsessi kaasatud, või osadega nende hulgas, ning teine etapp, milles see kokkulepe muudetakse ametlikuks maksejõuetusmenetluse raames, mis on põhimõtteliselt lühike, sest saneerimine töötati välja ja selle üle peeti läbirääkimisi juba esimeses etapis*“.²

54 Belgia seadusandja soovis seega läbirääkimisi saneerimiskava üle reguleerida konfidentsiaalselt, ilma et sellega kaasneks negatiivne avalik tähelepanu (*pre-pack*-kava)³, kuid ta ei ole võtnud vastu õigusakte, mis reguleeriksid ettevõtja võõrandamise ettevalmistamist (*pre-pack*-võõrandamine).

55 Madalmaade õiguses kohaldatav *pre-pack*-võõrandamine leiti 22. juuni 2017. aasta kohtuotsuses Federatie Nederlandse Vakvereniging jt (C-126/16, EU:C:2017:489) olevat vastuolus direktiivi 2001/23 artikliga 5. Euroopa Kohtu

² ALTER, C. ja PLETINCKX, Z, „Loi du 21 mars 2021 modifiant le livre XX du Code de droit économique et le Code des Impôts sur les revenus 1992“, *Journal des Tribunaux*, 2021/20, nr 6858, lk 367.

³ Parlamendi dokument, Ch., 2019/2020, nr 1337/004, lk 10.

arvates „valmistatakse põhikohtuasjas vaatluse all olev pre-pack-tehing tõepoolest ette enne pankroti väljakuulutamist, kuid see viiakse ellu pärast pankrotti. Selline tehing, mille eelduseks on tegelikult pankrot, võib järelikult kuuluda direktiivi 2001/23 artikli 5 lõike 1 tähenduses mõiste „pankrotimenetlus“ alla“ (punkt 46) ning „pre-pack-tehingu sellisel staadiumil, nagu on vaatlusel põhikohtuasjas ja mis eelneb pankroti väljakuulutamisele, ei ole asjaomastes siseriiklikes õigusnormides mingit alust“ (punkt 53).

- 56 Euroopa Kohtu meelest „ei hallata [seda tehingut] mitte kohtu kontrolli all, vaid nagu nähtub Euroopa Kohtule esitatud toimikust, haldab seda ettevõt[ja] juhtkond, kes maksejõuetu ettevõt[ja] müüki ette valmistavaid läbirääkimisi peab ja otsuseid teeb“ (punkt 54). Kokkuvõtteks võib märkida, et „vaatamata sellele, et ajutise halduri määrab maksejõuetu ettevõt[ja] taotluse alusel kohus, ei ole halduril sarnaselt ajutise pankrotikohtunikuga formaalselt mingeid volitusi. Järelikult ei kontrolli nende tegevust mõni asutus“ (punkt 55).
- 57 16. mai 2019. aasta kohtuotsuses Plessers (C-509/17, EU:C:2019:424) kinnitab Euroopa Kohus oma praktikas samasuguse põhistuse tulemusena: „Nõukogu 12. märtsi 2001. aasta direktiivi 2001/23/EÜ ettevõtjate, ettevõtete või nende osade üleminekul töötajate õigusi kaitsvate liikmesriikide õigusaktide ühtlustamise kohta, eriti selle artikleid 3–5, tuleb tõlgendada nii, et sellega on vastuolus sellised riigisisised õigusnormid, nagu on kõne all põhikohtuasjas, mis näevad ettevõt[ja] ülemineku korral – mis toimub kohtu järelevalve all toimuva üleminekuna saneerimismenetluses, mida kohaldatakse eesmärgiga säilitada võõrandaja ettevõt[ja] või selle tegevus täielikult või osaliselt – ette omandaja õiguse valida töötajad, kelle ta soovib üle võtta.“
- 58 28. aprilli 2022. aasta kohtuotsuses Federatie Nederlandse Vakbeweging (pre-pack-menetlus) (C-237/20, EU:C:2022:321) vaatas Euroopa Kohus oma seisukoha üle juhtumil, mil pankrotis Madalmaade äriühing oli võõrandanud oma tegevuse kahele uuele „tütarettevõtjale“ pre-pack-süsteemi kaudu ühe osa töötajate ülevõtmisega ebasoodsamate töötingimustega. Euroopa Kohus otsustas, et direktiivi 2001/23 artikli 5 lõiget 1 tuleb tõlgendada nii, et selles ette nähtud tingimus, mille kohaselt ei kohaldata selle direktiivi artikleid 3 ja 4 ettevõt[ja] ülemineku suhtes, kui võõrandaja suhtes on algatatud pankrotimenetlus või analoogiline maksejõuetusmenetlus „võõrandaja varade likvideerimiseks“, on täidetud, kui ettevõt[ja] või selle osa üleminek valmistatakse ette enne võõrandaja varade likvideerimiseks pankrotimenetluse algatamist, mille käigus toimub nimetatud üleminek pre-pack-menetluses, mille eesmärk on luua pankrotimenetluses võimalus tegevust jätkava ettevõtte likvideerimiseks, et parimal viisil rahuldada kõigi võlausaldajate nõudeid ning säilitada töökohad võimalikult suures ulatuses, tingimusel et niisugune pre-pack-menetlus toimub õigus- või haldusnormide raamistikus“, (punkt 55) ning et „asjaolu, et ettevõtja või selle osa üleminek valmistatakse ette pankroti väljakuulutamisele eelneva pre-pack-menetluse raames ajutise pankrotihalduri poolt, kes on ajutise pankrotikohtuniku järelevalve all, ei takista direktiivi 2001/23 artikli 5 lõikes 1 sätestatud kolmanda tingimuse täitmist“ (punkt 65).

- 59 Euroopa Kohus järeltab selles kohtuotsuses, et *pre-pack*-tehing kuulub osas, milles seda reguleerivad seaduse- ja määrusesätted, direktiivi 2001/23 artiklis 5 sätestatud erandi kohaldamisalasse.
- 60 SA Wibra België peab tasuma kõikidele hagejatele hüvitist selle eest, et rikkus oma kohustusi kollektiivsele koondamisele eelneva teavitamise ja konsulteerimise kohustuste rikkumise eest.
- 61 Pankrotti arvestades on siiski tarvis, et nõuded oleksid tunnistatud pankrotikohustuste hulgas vastuvõetavaks ning et pankrotivarast piisaks selleks, et hagejad saavutaksid tegeliku tasumise.
- 62 Seega kui tehing SA Wibra België (pankrotis) ja SRL Wibra België vahel leitakse olevat ettevõtja üleminek lepingu alusel kollektiivlepingu nr 32bis tähenduses, on see teine äriühing kollektiivlepingu nr 32bis artiklite 7 ja 8 kohaselt solidaarselt kohustatud täitma esimese kohustusi ja tasuma võlgu, mis eksisteerivad ülemineku päeva seisuga.
- 63 Kohtuliku saneerimismenetluse raames nurjus varade võõrandamise kava, sest kaubanduskohus otsustas, et see on kollektiivlepinguga nr 102 ja direktiiviga 2001/23 vastuolus.
- 64 Hoolimata kohtu keeldumisest varade ülevõtmine heaks kiita, viisid kohtu järelevalveisikud võõrandamiskava, mille nad olid maksujõuetusmenetluse ajal ette valmistanud, kohe pärast pankrotti viimaks ellu, kuid ajutiste halduritena.
- 65 Kostjad ei vaidle vastu, et nende kahe äriühingu vahel kohe pankroti järel tehtud tehingu sisu on samasugune nagu ülevõtmispakkumise sisu. Ainus erinevus nende kahe tehingu vahel seisneb omandaja isikus, kuid kuna osühing SRL Wibra België on emaettevõtja tütarettevõtja, ei avalda see asjaolu järgnevale mingit mõju.
- 66 Konkreetselt olid kohtu järelevalveisikud välja valinud Wibra Nederland BV pakkumise, mis puudutas peale 439 töötajast 183 töötaja omandamise ruumidest ühe osa ja asukoha ning kogu selle materiaalse ja immateriaalse vara omandamist, mis oli selleks omandamiseks vajalik.
- 67 See tehing tuleb vaieldamatult kvalifitseerida „*pre-pack*-võõrandamiseks“, mis võimaldab omandajal tugineda direktiivi 2001/23 artiklis 5 ette nähtud erandile, kui seda tehingut reguleerivad seaduse- või määrusesätted, kooskõlas 28. aprilli 2022. aasta kohtuotsusega Federatie Nederlandse Vakbeweging (*pre-pack*-menetlus) (C-237/20, EU:C:2022:321).
- 68 Nagu on märgitud õigusteoorias, „[...] ei takista kohtuotsus, millega antakse luba ning mille puhul ei ole ei eesmärk ega tagajärg „kinnitada“ üleminek suhetes töötajatega, töötajatel oma õigusi kasutada, samamoodi nagu see ei saa viia selleni, et seab kahtluse alla ülemineku kui niisuguse enda. Üleminek kohtu järelevalve all avaldab töötajatele, keda on silmas peetud kollektiivlepingus

nr 102, seega sama toimet nagu üleminek lepingu alusel töötajatele, keda on silmas peetud kollektiivlepingus nr 32bis“.⁴

- 69 Eelnevat arvestades saab käsitletaval juhul tehtud tehing kuuluda direktiivi 2001/23 artikli 5 lõikes 1 nimetatud erandi kohaldamisalasse ainult juhul, kui seda tehingut reguleerivad seaduse- või määrusesätted.
- 70 Belgia positiivses õiguses ei ole niisuguseid õigusnorme, sest majandusseadustiku artikkel XX.39/1 puudutab ettevalmistavat etappi (*pre-pack-kava*), mitte võõrandamisetappi (*pre-pack-võõrandamine*).
- 71 Käsitletava juhtumi eripära on järgmine:
- tehingu esimene osa – võõrandamise ettevalmistamine – toimus kohtu järelevalveisikute kontrolli all, kusjuures need isikud nimetas kaubanduskohus kohtuliku saneerimismenetluse raames, st menetluse raames, mida reguleerivad seadusesätted;
 - tehingu teine osa – varade ja töötajate üleminek – järgnes otsekohe kaubanduskohtu keeldumisele kiita heaks esialgu kokkulepitud tehing, pealegi põhjenduse alusel, mis puudutab töötajate õiguste kaitset (omandaja keeldumine võtta üle äriühingu kohustused, mis on seotud puhkusetootuse ja aastalõpupreemiaga).
- 72 Seega tekib järgmine küsimus: kas kohtuliku saneerimismenetluse jooksul ette valmistatud varade võõrandamine, mis toimub kohtu järelevalve all, kuid millest kohus on keeldunud, kuulub direktiivi 2001/23 artiklis 5 ette nähtud erandi kohaldamisalasse, kui see tehing toimus lõpuks pärast asjaomase äriühingu pankrotti?

V. Eelotsuse küsimus

- 73 *Kas nõukogu 12. märtsi 2001. aasta direktiivi [2001]/23/EÜ ettevõtjate, ettevõtete või nende osade üleminekul töötajate õigusi kaitsvate liikmesriikide õigusaktide ühtlustamise kohta artikli 5 lõiget 1 tuleb tõlgendada nii, et selles ette nähtud tingimus, et selle direktiivi artikleid 3 ja 4 ei kohaldata ettevõtja ülemineku suhtes, kui võõrandaja vastu on algatatud pankrotimenetlus või samalaadne maksejõuetusmenetlus võõrandaja varade likvideerimiseks, ei ole täidetud, kui kogu ettevõtja või sellest ühe osa üleminek on valmistatud ette enne, kui algatatakse pankrotimenetlus, mille eesmärk on võõrandaja varade likvideerimine, käsitletaval juhul kohtuliku saneerimismenetluse raames, mis lõpeb võõrandamiskokkuleppega, mille heakskiitmisest pädev kohus keeldub ja*

⁴ AYDOGDU, R. ja WILDEMEERSCH, J., „L’arrêt Plessers de la Cour de Justice de l’Union Européenne : une condamnation avec sursis de la réorganisation judiciaire par transfert sous autorité de justice“, *JLMB*, 2019, lk 1269.

mis viiakse seejärel ellu otsekohe pärast pankroti väljakuulutamist väljaspool ükskõik missuguste riigisiseste seaduse- või määrusesätete kohaldamist?

TÖÖDOKUMENT